

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

2 Vtrùm is, qui alterum grauitè læsit in bonis animæ, petrahendo ad peccatum, teneatur ad aliquam restitutionem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

nitentiam & restitutionem. Vide Ambrosium & Theophylactum in hunc locum.

48 Propositi-
restituendi
est necessa-
rium.
Altera pars probatur: quia nemo obligatur ad impossibile. quod tamen propositum restituendi tunc sit necessarium, pater; quia ad remissionem peccati, necessaria est contritio, vel saltem attritio cum Sacramento: hæc autem continent propositum restituendi, tum quia continent dolorem de peccato iniusta ablationis, in quo dolore continetur implicite propositum restituendi; tum quia continent propositum emendationis, & seruandi diuina præcepta, inter quæ est præceptum restituendi.

49 Præceptum
restitutionis
est affirmati-
uum.
Petes, Quale est præceptum restitutionis, affirmatiuum, an negatiuum? Multi dicunt esse negatiuum; quia idem est dicere, *Restitue*, &, *Ne detine alienum*. Sed verius est, esse affirmatiuum. Primò, Quia præcipitur actus positius; in negatiuo solum præcipitur abstinentia ab aliquo opere positio. Nec obstat, quòd interdum videatur fieri restitutio sola cessatione detinendi: vt si deseras

domum vel agrum, quem vi occupasti: quia hæc cessatio eò dicitur, vt alter rem suam consequatur, fiatque æqualitas: & ita habet terminum positium. Vnde est instar actionis positivæ, qua impletur præceptum affirmatiuum. Secundo, Quia non obligat pro omni tempore, sed solum quando est opportunitas restituendi. Negatiuum autem obligat pro omni tempore. Illud autem præceptum, *Ne detine alienum*, in re potius est affirmatiuum, quam negatiuum; quia non potest seruari, nisi per actum positium; neque obligat pro omni tempore.

Aduerte tamen, præceptum restituendi, nasci ex præcepto negatiuo, *Non furtum facies*. Eiusdem enim rationis est furari, & detinere alienum, cum potes reddere. Vnde hoc ipso, quo præcipitur, *Non furaberis*, præcipitur etiam, *vt non detineas*, si potes reddere: & consequenter, *vt restituas*; quia actus restitutionis est necessarius ad non detinendum alienum.

CAPVT SECVNDVM.

De iniuriis & damnis in rebus spiritualibus, & necessaria restitutione.

Complectitur Dubitationes 3.

DVBITATIO PRIMA.

Utrum is, qui priuat aliquem per iniuriam aliquo sensu, vel vsu rationis, philtro, veneno, vel alio modo, teneatur ad restitutionem.

1 Prinat-
ionis, vel
sensu, non
potest pec-
unia rependi.
SOTVS lib. 4. q. 6. art. 3. in solut. 1. argumenti, & quidam alij putant pro his damnis præcisè consideratis esse faciendam restitutionem pecuniariam, arbitrio boni viri.

Resp. breuiter, Verius videri, talem non teneri ad restitutionem præcisè pro ipso damno sensuum, vel vsu rationis; sed tantum pro damno temporali, quod inde sequitur: vt si non possit eam artem vel functionem obire, quæ lucrum faciebat. colligitur ex Gomezio tom. 3. c. 6. num. 12. vbi probat, cicatricem & deformitatem ex iniuria remanentem, non posse aestimari à Iudice vel offenso; quia sicut liber homo nullam recipit aestimationem; ita nec cicatrix vel deformitas eius, quod expressè habetur L. fin. 7. de his qui deiecerint vel effuderint. Idem docet Nauar. c. 15. nu. 19. & 20. multiq; alij infra citandi. Ratio est, quia hæc damna nullo pretio sunt aestimabilia; sunt enim in bonis, quæ supremum locum inter bona humana tenent; nec quidquam est in hominum potestate, quod his censetur æquiualens: vnde per pecuniam non potest fieri compensatio. Itaque pro his factis est penitentia coram Deo, cum petitione veniæ pro iniuria illata, quando scitur auctor, sed de hoc infra cap. 9. Dubit. 23.

DVBITATIO II.

Utrum is, qui alterum grauius læsit in bonis anime, pertrahendo ad peccatum, teneatur ad aliquam restitutionem.

2
Resp. & Dico Primò, Qui alterum metu vel fraude pertraxit in peccatum, tenetur ex iustitia ipsum suæ libertati restituere, & vim fraudemque tollere, ne ille in posterum simili modo peccet. est communis sententia DD. Probatur; quia minari, aut vim inferre, est contra iustitiam, si sine iusta auctoritate fiat: quæ numquam iusta esse potest, dum quis ad peccatum cogitur. Similiter decipere alterum falsa doctrina circa fidem, mores, vel artes humanas. sicut enim quisque habet ius iustitiæ, ne ab alio lædatur in corpore; ita etiam ne in anima lædatur inuitus, errore: sed is, qui aliquid facit contra iustitiam, tenetur lege iustitiæ cessare, & quantum in se est, illud retractare, & irritum infectumque reddere: ergo ex iustitia tenetur vim tollere, minas remittere, fraudemque patefacere. Vnde non est verum, quod quidam docent, eum, qui fraude pertraxit aliquem in errorem, si ille error non verificetur in materia iustitiæ (v.g. circa contractum vel restitutionem) sed in materia

materia fidei, vel temperantia, non teneri errorem tollere lege iustitiae, sed solum lege illius virtutis, circa cuius materiam deceptus. Ratio illorum est; quia eodem praecipio, quo quis tenetur nihil contra aliquam virtutem sciens facere; eodem tenetur nihil contra illam suadere, aut docere: tam enim est contra rationem, malum scientem consulere, quam facere. Sed et si haec ratio optime probet, cum, qui suadet fallum sciens, in materia fidei, vel temperantiae, peccare contra has virtutes; tamen non probat, eum non peccare etiam contra iustitiam. Nam et si non inuitum & sine fraude induceret, peccaret contra has virtutes; ergo quando fraude vititur (id est, quando scit vel dubitat se male docere, vel consulere, & alterum ex simplicitate decipi inuitum) peccat contra iustitiam.

4
Duplex
malitia in
coactione
& in de-
ceptione ad
peccatum.

5
Si volun-
tariè de-
ceptus.

Si aliunde
veritatem
recognoscit

Aduerte tamen, si quis putaretur non inuitus, sed voluntariè deceptus (quo modo multi iam ad haereses pertrahuntur auidi nouitatum, & auribus prurientes) non nasci obligationem ex Iustitia lege ad errorem dedocendum; sed tantum ex lege illius virtutis, contra quam fuit alteri auctor peccandi, & ex lege correptionis fraternae. Idem dicendum, si deceptus cognoscat aliunde veritatem; tunc enim deceptor non tenetur ex iustitia contrarium suadere. Ratio est; quia ablati error intellectus, ratione cuius deceptor censebatur causa operis mali: vnde si alter adhuc pergat in opere malo, non id facit ex ignorantia, sed propria malitia; ac proinde non potest imputari ei, qui ante deceperat. nisi forte varijs suasionibus animum ipsius inflexerit ad malum: tunc enim tenetur, si damnum tertio impendat, quantum in se est, suadere contrarium; quamuis ille sciat aliunde veritatem. Ratio est; quia non solum veritatis ignorantia, sed etiam tua suasio fuit inclinatus in malum: ergo nisi contrarium suaseris, censeberis adhuc causa operis, ratione effectus relicti in animo ipsius; nempe ratione inclinationis pravae, & propositi tua suasio excitati. Sed de hoc plura infra cap. 13. Dub. 3.

7 Dico Secundò, Qui tamen alterum pertraxit ad peccatum, siue prece vel pretio, siue vi vel fraude, non tenetur ex iustitia curare vt conuertatur; tenetur tamen ad id lege charitatis, idque magis quam alij. docet Sotus lib. 4. de Iustitia, q. 6. art. 3. ad primum. Sil. Restitutio 3. q. 1. Petrus Nauarr. cap. 2. n. 1. & alij recentiores. Videtur esse contra Scotum in 4. d. 15. quaest. 3. art. 1. & Adrianum q. de Restitut. §. Ex causa. & quosdam alios, qui sentire videntur, omnes istos, & etiam qui exemplo suo fuerunt alijs causa peccandi, teneri ex iustitia. sed rationes eorum solum probant teneri ex charitate.

Nō tenetur
ex iustitia
facere vt
conuertatur.

Probatur Primò, De eo, qui pretio vel prece induxit, sine vi & fraude. Nam qui ita induxit, non abstulit aliquid ab inuito, cum iste inductus, sciens & prudens peccauerit; ergo non est ei illata iniuria.

8 Dices cum Adriano, Etiam si ille actu elicit non fuerit inuitus, (liberè enim consentit;) tamen actu secundum legem diuinam debito, fuit inuitus: (nam debebat ei displicere.) Sicut si quis te roget vt sibi manū abscindas, et si ipse sponte hoc damnum patiaris; tamen quia actu secundum legem debito patitur inuitus, peccas contra iustitiam.

Resp. Si sufficeret ad peccatum iniustitia, vt quis actu debito sit inuitus, semper esset contra

iustitiam inducere alium ad quoduis peccatum; quia deberet ille inuitus induci & facere; id est, deberet nolle tibi obsequi. Vnde si alicui suauiter, vt pecuniam suam profunderet in lusum vel conuiuia, teneris ad restitutionem; quod nemo dixerit. Neque illa abscissio manus est iniuria in eum qui contentit, sed in Rempub. & Deum, qui non consentit; quia fit inuita Reptubl. Deoque nolente. Vt igitur ipsi non fiat iniuria, sufficit vt resp. non sit inuitus.

Ad iniuriam non sufficit, vt quis actu debito sit inuitus.

Secundò, Probatur generatim de omni eo, qui inductus est ad peccatum etiam vi & fraude, & scit se esse in peccato, & posse resurgere: quia nemo tenetur ex iustitia ad resarciendum damnum ei, qui censetur illud condonare; sed is qui a te inductus est in peccatum, postquam scit se esse in peccato, & posse ope diuina resurgere, & tamen non vult, censetur tibi damnum spirituale condonare; nam vult in eo permanere, & gratia amissam veluti ante oculos positam, non vult recuperare. Sicut si res ablata Petro, esset in eius conspectu, ita vt eam facile posset recuperare, & tamen nollet, censetur eam habere pro derelicto, & restitutionem condonare.

9
Qui scit se esse in peccato, & vult permanere, censetur condonare.

Tertio, is qui fuit principalis & directa causa 10 damni spiritualis, non tenetur ex iustitia, nempe is qui fecit opus malum; eò quòd is qui passus est, censetur condonare; nempe idem sibi ipsi: ergo nec is qui est causa remota, consilio, prece, vel etiam vi, tenetur, cum alter condonet.

Quòd tamen lege charitatis praeter ceteris teneatur, patet; quia aequitas postulat, vt is qui est auctor mali, praeter cetera laboret vt emendetur. & hoc bene probant argumenta Adriani. maius enim ille attulit nocuum, quam si abstulisset pecunias: imò multi peruertendo alios exemplo, consilio, vel praua doctrina, plus mali faciunt, quam tota vita omni diligentia sua poterunt compensare. Itaque aequitas postulat, vt omnem operam per se & alios nauent, vt illi emendentur. Puto tamen, hanc obligationem, quatenus praeter ceteris obligantur, non esse sub mortali, vt docet Nau. l. 5. consil. tit. 3. consil. 2. n. 4. Probatur iisdem rationibus, quibus ostensum est non esse contra iustitiam: charitas enim non obligat ad correptionem sub mortali, nisi in necessitate, quando etiam alij obligantur. vnde praeter ceteris non tenetur sub peccato mortali.

Teneri ex charitate.

Dico Tertio, Si is qui fraude inductus est in errorem, faciat opus malum, priusquam veritatem cognouerit, imputatur consultori qui deceptus: quamuis qui fecit, ob ignorantiam inculpam non peccat. Ratio est; quia consultori hoc opus est voluntarium, cum sciat esse prauum: ei autem qui facit, est prorsus inuoluntarium quia malum; quia omnino eius prauitatem ignorat. Vnde si est homicidium vel mutilatio, consultor irregularitatem incurret, non executor. Adeò verum illud Hesiodi, *Malum consilium consultori pessimum.* Vide 1. 2. q. 6. art. 3. & 8.

DVBITATIO III.

Vtrum is, qui auertit aliquem à Religione, quam volebat ingredi, vel ingressum extraxit, teneatur ad aliquam restitutionem.

Dupliciter potest quis abduci à Religione. 1. Vi vel fraude. 2. Solis precibus aut suasionibus,